



Neljäs kansallinen perus- ja ihmisoikeus- toimintaohjelma 2024–2027

Kuulemistilaisuus
7.11.2024

Kaavio toimintaohjelma- valmistelun runkona



Toimintaohjelmavalmistelun tausta ja konteksti

Orpon hallituksen ohjelma:

- Suomi edistää kaikessa toiminnassaan demokratian, kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteita.
- Hallitus vahvistaa oikeusvaltion perusrakenteita valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman.

Toimintaohjelman sisällön konkretisointi:

- Suomen saamat valvontaelinten suositukset, ylimpien laillisuusvalvojen havainnot
- Pohjana hallitusohjelma ja yhdenvertaisuustiedonanto
- Keskustelu ihmisoikeusvaltuuskunnan kanssa valmistelun alkuvaiheessa
- Haasteena tiukka resurssitilanne
- Kytkökset valtioneuvoston muihin hankkeisiin

Toimintaohjelman rakenne (luonnos)

1. Tausta

1.1 Neljäs toimintaohjelma osana perus- ja ihmisoikeuspolitiikan jatkumoa

2. Oikeusvaltio ja perusoikeudet

2.1 Oikeusvaltion käsite
2.2 Oikeusvaltion suhde perus- ja ihmisoikeuksiin

3. Oikeusvaltion tila Suomessa

3.1 Suomalaisen oikeusvaltion vahvuudet
3.2 Suomalaisen oikeusvaltion haasteet

4. Oikeusvaltion perusrakenteiden vahvistaminen

4.1 Oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistaminen
4.2 Oikeussuojan saatavuuden edistäminen ja pääsy oikeuksiin
4.3 Haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojelu ja tukeminen
4.4 Ihmisoikeuskasvatus ja tietoisuuden lisääminen perusoikeuksista
4.5 Oikeuksien toteutumisen seuranta
4.6 Demokratia, osallisuus ja sananvapaus

5. Toimintaohjelman toteutumisen seuranta

5.1. Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston seurantatehtävä

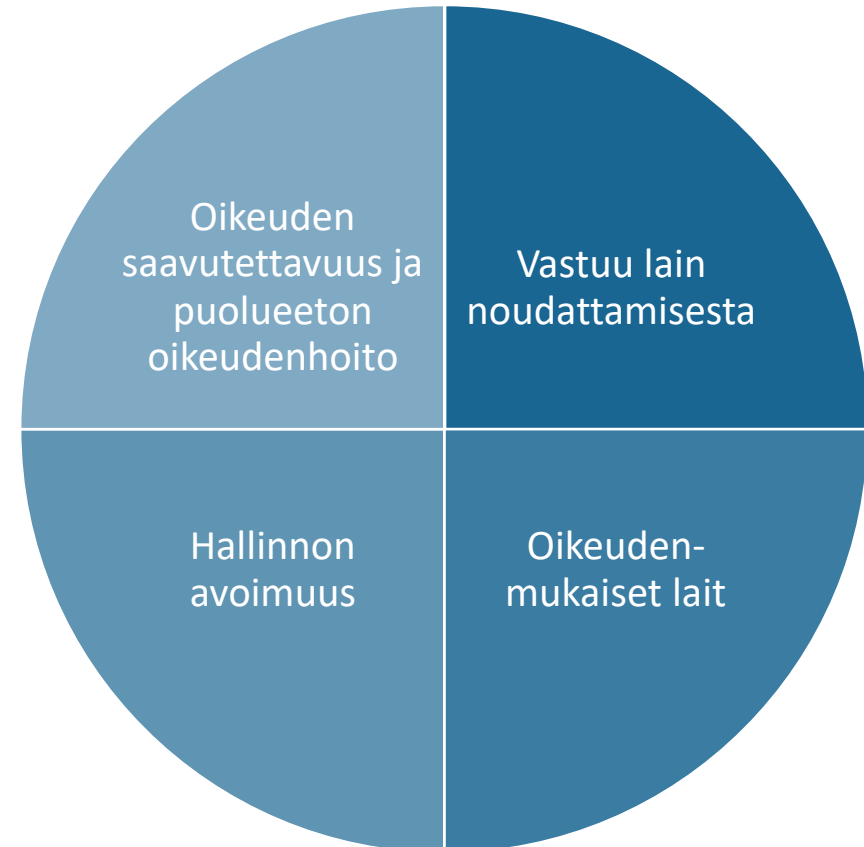
Oikeusvaltio ja perusoikeudet

Oikeusvaltioperiaate osa EU:n arvopohjaa (SEU 2 artikla)

Oikeusvaltiomääritelmät (esim. Venetsian toimikunta ja World Justice Project)

Oikeusvaltio on enemmän kuin lakisidonnaisuus ja lainalaisuus

Perus- ja ihmisoikeudet ovat erottamaton osa modernia oikeusvaltiokäsitystä



Lähde: World Justice Project

Oikeusvaltion tila Suomessa

- Kansainvälisissä arvioinneissa (esim. EU-komissio ja World Justice Project) suomalaisen oikeusvaltion tila on arvioitu vahvaksi.

Vahvuudet

- Tuomioistuinten riippumattomuus
- Korruption vähäisyys
- Perus- ja ihmisoikeuksien suoja
- Hallinnon avoimuus ja julkisuusperiaate
- Vahva lehdistönvapaus

Haasteet

- Oikeudenkäyntien kesto
- Oikeudenhoidon riittämättömät resurssit
- Oikeudenkäyntien korkeat kustannukset
- Rikostutkinnan tehokkuus
- Syrjintä ja erot oikeuksien toteutumisessa

Toimintaohjelman teemat ja hankeideat

Oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistaminen

Oikeuslaitoksen riippumattomuus

- Riippumattomuus = Oikeuslaitos ja tuomarit eivät toimi ulkopuolisen painostuksen eivätkä etenkin toimeenpanovallan poliittisen vaikuttamisen tai manipuloinnin alaisena. (Venetsian toimikunta, Oikeusvaltion tarkistuslista)

Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmä

- EU-komissio kehotti oikeusvaltiokertomuksessa 2024 Suomea jatkamaan oikeuslaitustyöryhmän ja sen alaisen riippumattomuustyöryhmän työtä.

Työtä oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistamiseksi jatketaan riippumattomuustyöryhmässä ja kytketään työryhmän työ perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaan.

Oikeussuojan saatavuuden edistäminen ja pääsy oikeuksiin

Oikeussuojan saatavuus edellytys sille, että kaikilla on pääsy oikeuksiinsa ja ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Tunnistetut haasteet

- Oikeudenkäyntien kesto
- Oikeudenkäyntien kustannukset ja oikeusavun saatavuus

Oikeussuojan saavutettavuus

- Erityisjärjestelyt vammaisten henkilöiden ja muiden erityisryhmien yhdenvertaisen oikeussuojan turvaamiseksi

Pienriitamenettely

Tuomioistuinten
ruotsinkieliset
palvelut

Rikoksen uhrien
aseman
parantaminen

Lähestymiskiellon
tehokkuus

Vammaisten
henkilöiden
yhdenvertainen
oikeussuoja

Poliisin esitutkintaprosessin
kehittäminen seksuaali- ja
lähisuhdeväkivaltarikoksissa

Haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojeleminen ja tukeminen

Oikeusvaltiossa ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

- Syrjinnän kieltä
- Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien toteutuminen saattaa vaatia erityisiä toimenpiteitä (positiivinen erityiskohtelu)

Viranomaisten tärkeä tunnistaa haavoittuva asema

Kunniaan liittyvä
väkivalta

Ihmiskauppa ja
työperäinen
hyväksikäyttö

Naisiin
kohdistuva
väkivalta

Lastensuojelu

Vammaisten
henkilöiden
oikeudet

Asunnottomuus

Ihmisoikeuskasvatus ja tietoisuuden lisääminen perusoikeuksista

Perus- ja ihmisoikeuksien tuntemus keskeistä viranomaisten turvaamisveloitteen kannalta

Ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen merkitys ihmisoikeuskulttuurin vahvistamiselle

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevat hankkeet kytetään demokratiaohjelman vastaaviin hankkeisiin (luonnos)

- Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.
- Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus

Kotouttaminen

Viranomaisten ja päättäjien koulutus

Koulutuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittäminen

Oikeuksien toteutumisen seuranta

Julkisen vallan on tiedettävä, missä ongelmat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa ovat, jotta niihin voidaan puuttua tehokkaasti.

Seuranta edellisen toimintaohjelman teemana

- www.perusoikeusseuranta.fi
- Jatketaan mm. indikaattoriseurantaa ja tietopohjan kehittämistä

Perus- ja ihmisoikeus-
indikaattorityön
jatkaminen

Indikaattoritiedon
analyysi

Rasismia ja
yhdenvertaisuutta
koskevan tietopohjan
kehittäminen

Perus- ja ihmisoikeus-
vaikutusten arviointi

Demokratia, osallisuus ja sananvapaus

Oikeusvaltio, demokratia ja perus- ja ihmisoikeudet ovat toisistaan riippuvaisia ja tukevat toisiaan.

Suomessa haasteena yhteiskunnallisen osallistumisen eriarvoistuminen

Hyvän hallinnon merkitys luottamuksen kannalta

Nuorten osallisuus

Esteettömyys ja saavutettavuus

Luottamuksen vahvistaminen

Mediapalveluiden moniarvoisuus ja riippumattomuus

Korruptiontorjunta

Kiitos!

